

Подобряване на съдебната реакция към домашното насилие

Продължителност:	2 ½ часа
Материали:	Дъска и тебешери.
Целева група:	Съдии и/или младши съдии

Идеята на тази сесия е да даде възможност на съдии и съдебен персонал да мислят над стратегии за подобряване на отношението към жертвите на домашно насилие в съдебната зала и в професията по принцип. Тази сесия е предназначена да се използва след уводните сесии, в които се проучват по-подробно динамиките на домашното насилие. Тази сесия, също така, предполага, че участниците са запознати или са присъствали на семинари, които дефинират домашното насилие и законите в съответната държава, които се отнасят към домашното насилие, били те общи наказателни или граждански закони, или по-специфични закони.

Въведение

Водещ: Съдиите играят много важна роля при борбата с домашното насилие. Съдиите взимат решения, които влияят на живота на жертвата, на насилника, на децата, и потенциално, на други членове на семейството. Съдебната система може да защити жертвите и техните семейства като накара извършителите да отговорят за действията си и по този начин да предпази от домашно насилие в бъдещето. Въпреки факта, че домашното насилие е доста разпространен проблем навсякъде където е изучаван, също така е вярно, че жените се изправят пред множество препятствия, когато търсят помощ от съдебната система. По време на тази сесия ние ще посочим бариерите, които пречат на жертвата да използва пълноценно съдебната система. След това ще помислим за специфични стратегии, които ще обърнат внимание на тези бариери.

Учебни цели:

Водещ: В края на тази сесия, участниците ще могат да:

- Идентифицират бариери в правозащитната система, които възпрепятстват достъпа на жените до системата в случаи на домашно насилие.
- Идентифицират други основни актьори в правораздавателната система, които са част от случаите на домашно насилие, и как работата на тези актьори може да се отрази на работата на съдебната система.
- Развиват стратегии и методи да се преодолеят бариерите в правозащитната система; да се мотивират да премахват такива бариери и да се координират в други професионалисти, когато е възможно.

- ❖ *Преди началото на тази сесия се препоръчва водещите да проведат общи сесии за запознаване с проблема (Дефиниране на проблема: Какво е домашно насилие? и Проучване на проблема: Митове и реалност за домашното насилие; Причини и теории за домашното насилие), за да се подсигури, че целевата група разбира същността на проблема. В допълнение, водещите трябва предварително да са идентифицирали специфични аспекти от местната съдебна система, които да бъдат обсъдени в настоящата сесия и могат да модифицират учебните цели според тези специфики.*

Упражнение 1: Дискусия: Как стигат делата за домашно насилие до съда?

1. Водещият започва като моли участниците за опишат как делата за домашно насилие идват пред съдиите в съдебната зала, като дискутират дела, които те са видели в практиката си, но запазвайки анонимността на лицата, които са били замесени. Водещият обръща специфично внимание на следното:
  - Има ли специален закон за борба с домашното насилие?
  - Кои части от наказателния кодекс забраняват домашното насилие?
  - Кои части от гражданския/административния кодекс се отнасят към домашното насилие?
  - Домашното насилие засегнато ли е в делата за развод?
  - Опишете други дела, които сте срещали в практиката си, където домашното насилие е било засегнато?

❖ *Преди началото на тази сесия се препоръчва на водещия да прегледа как е уредено законодателството по отношение на домашното насилие в съответната държава. В някои държави, се прилагат общи наказателни закони, докато в други може да има специфични закони, които забраняват домашно насилие или насилие в семейството. Водещите трябва също да помнят, че може да има граждански или административни закони, които могат да се прилагат при случаи на домашно насилие.*
2. Водещият обобщава резултатите от дискусията като обръща внимание на факта, че участниците виждат доказателство за домашно насилие в най-разнообразни дела от практиката си.

Упражнение 2: Идентифициране на бариерите за достъп до съдебната система

1. Водещият пита участниците какъв процент от делата за домашно насилие според тях стигат до съд. Или, водещият предлага следната информация: Специалният докладчик на ООН за насилието над жени и различни организации за защита на човешките права са установили, че домашното насилие не се докладва достатъчно често и жертвите на домашно насилие рядко търсят съдействието на правозащитната система.
2. Водещият повежда сесия с въпроси, за да създаде списък с възможните причини толкова малко от случаите на домашно насилие стигат до съдебната система, както и потенциалните бариери, стоящи пред жените, които търсят помощ от съдилищата. Водещият моли всеки от участниците да сподели своите идеи.

❖ *Записвайте всяка идея на дъската без коментари, бележки или въпроси за около 7-10 минути. След като дискутирате идеите оставете списъка на дъската, за да се вижда по време на цялата сесия.*

Ако на участниците им е трудно да идентифицират причини, поради които жените не търсят правата си чрез съдебната система, или ако всички отговори са свързани с жертвата, водещият може да използва следните примери, за да започне дискусията, като пита как всеки от тези фактори би дал отражение върху възможността на жената да използва правозащитната система:

- Работно време или местоположение на съда;
- Трудности при получаване на удостоверение от съдебен лекар;
- Таксите по започване на дело или получаването на удостоверение от съдебния лекар;
- Забавянето на съдебния процес;

➤ Парични санкции наложени на извършителя; и т.н.

3. Водещият обобщава резултатите от дискусиата, като добавя идеите, които не са били обсъдени от участниците, ако е нужно.
4. Водещият формира малки групи от по 4-6 участника, раздава примерни сценарии, хартия и маркери и им дава следната задача:
  - ◆ Ще дам на всяка група по един сценарий.
  - ◆ Обсъдете сценария в групата си и идентифицирайте видовете бариери, които вече обсъдихме. В допълнение, посочете специфичното поведение на различните професионалисти, споменати в сценария, с които жертвата се среща, и които може би са ѝ попречили на достъпа до правосъдие.
  - ◆ Запишете изводите си на листа. Ще имате 20 минути за тази задача, след което ще представите изводите си пред цялата група.
  - ❖ *Водещият трябва предварително да подготви сценарии, които илюстрират проблемни сфери, идентифицирани от защитниците на жертви от домашно насилие в съответната държава. В идеалната ситуация, всеки сценарий ще съдържа комбинация от 'структурни' проблеми, напр. отнасящи се към материалните аспекти на съда, както и менталитета и убежденията на юристите към домашното насилие. Няколко примерни сценария са включени в края на тази сесия, за да послужат за пример на водещия. В допълнение, сценариите могат също така да представят въпроси, които се нуждаят от повече обсъждане и които водещият може да доразвива в следващи сесии, като например сесия за оценка на фаталното поведение и медиация при разводни дела. Тези идеи са отбелязани след всеки сценарий.*

Докато участниците работят над задачата, движете се от група на група, за да изяснявате задачата. Бъдете внимателни, защото е възможно участниците да насочат вниманието си към поведението на други професионалисти, напр. прокуратурата, полицията и т.н., вместо към това на съдебната система. В този случай, опитайте се да пренасочите дискусиата, като окуражавате участниците да си зададат въпроса как съдебната система може би е допринесла за ситуацията.
5. Водещият събира отново цялата група и кани всяка от малките групи да представи резултатите си, като използват следната система:
  - ◆ Помолете по един представител от всяка група да обобщи сценария, така че всеки да разбира за какво става дума.
  - ❖ *Препоръчително е сега да раздадете лист с всички сценарии на всеки участник.*
  - ◆ Помолете друг участник от същата група да представи записките на групата и да обясни как са стигнали до изводите си. Останалите участници от групата могат да доизясняват идеите, когато е нужно.
  - ◆ Позволете на участниците от останалите групи да задават въпроси на представящата група, относно изводите им.
  - ❖ *След като всяка група представи изводите си, запишете основните изводи от съответната група, като групирате заедно подобните теми под общи заглавия, напр. "план на съда и работно време," "непознаване на законите за домашно насилие," "проблеми, които възникват по време на делото," и т.н.*

- ❖ *Имайте предвид, че участниците могат да се съсредоточат на проблемното отношение или действия на специалистите във всеки сценарий. (Напр., съдията прекъсва жертвата и ѝ пречи да разкаже историята си). Ако това стане, насочете вниманието на участниците и към възможните пропуски, които също може да са допринесли към ситуацията описана в сценария. Например, съдията пропуска да попита жертвата за потенциално фатална ситуация. Запишете всяка от тези идеи в съответната категория на дъската.*
  - ◆ Повторете този процес докато всяка група не докладва за изводите си и благодарете на участниците са работата им.
6. Водещият казва на групата, че са посочили много професионалисти, които са свързани с делата за домашно насилие, и случаи, при които тези професионалисти, с техните действия или бездействие, са повлияли негативно върху възможността на жената да използва съдебната система и да получи удовлетворение на исканията си.
  7. Водещият моли участниците да помислят за други ключови актьори, ако не са ги написали преди, и моли групата да обобщи с няколко думи ролята на тези актьори в борбата с домашното насилие. След това водещият кани участниците да посочат как работата на всеки един от тези професионалисти взаимодейства с работата на съдебната система и да дадат конкретни примери за това как действията на всяка професионална група дава отражение върху работата на останалите. Водещият насочва вниманието на групата над факта, че разбирането и координацията на ролите на всяка от професионалните групи може да подобри цялостното отношение на системата към домашното насилие.
- ❖ *Темата за координираната обществена реакция за борба с домашното насилие може да се превърне в една отделна сесия, но водещият може да използва тази възможност да представи идеята, че различните професионалисти трябва да работят заедно, за да подобрят достъпа до правосъдие на жертвата..*

Упражнение 3: Развиване на стратегии за подобряване на съдебното отношение към домашното насилие

1. Водещият представя упражнението като обяснява, че до сега са обсъждали начини, по които правозащитната система създава бариери пред жертвите на домашно насилие, които се опитват да постигнат справедливост. Водещият посочва, че са идентифицирали различни видове пречки, някои в съдебната система, други в различни професионални сфери.
2. Водещият обяснява, че целта на следващото упражнение ще е да се помисли над стратегии за конкретни начини, по които съдебната система може да подобри реакцията си към делата за домашно насилие. Водещият пояснява, че има граници за това, което може да бъде постигнато в близък план и че някои промени се нуждаят от по-дългосрочна работа. Въпреки това, участниците трябва да помислят заедно и да посочат различни видове стратегии.
3. Водещият разделя участниците на няколко малки групи от по 4-6 човека и дава на всяка група една от категориите написани на дъската от предишната дискусия. Водещият дава на всяка група листа хартия и маркери и им казва да помислят за стратегии и потенциални решения на проблемите, записани в съответната категория, като разделят решенията на “непосредствени действия” (действия, които могат да се предприемат сега, без разходи или с малко разходи) и “дългосрочни действия” (действия, които изискват по-подробно планиране, съгласуване, техническа помощ или финансиране).
4. Водещият показва на участниците графика, изобразяваща една права, която ще им помогне да добият обща представа за диапазона от действия, които могат да дискутират.

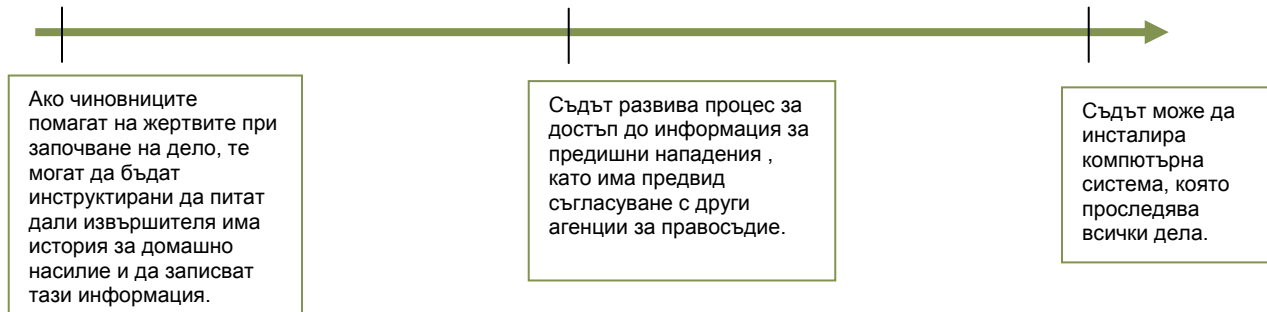

Преди упражнението подгответе графика със следната права. Графиката може да съдържа и примерен проблем и стратегии, за да илюстрира идеята на упражнението:

Проблем: Съдиите може да не са наясно с предишните случаи на домашно насилие причинени от извършителя.

Непосредствени действия

Дългосрочни действия

5. Водещият пита дали някой има въпроси и дава следните указания: записвайте стратегиите си на хартията, като използвате тази права. Имате 20 минути за тази задача, след което ще представите стратегиите си пред цялата група.

- ❖ Докато участниците работят над задачата, движете се от група на група, за да изяснявате задачата. Водещият трябва да приготви някакви възможни стратегии, за да помогне на всяка една от групите, ако те срещнат трудност. В допълнение, водещият трябва да насърчава участниците да се насочат към стратегии, които е възможно да се постигнат в краткосрочен план, дори и те да не са цялостно решение на проблема. Например, ако един от проблемите е как да се подсигури безопасността на жертвата, краткосрочно решение би могло да бъде съдиите да питат за смъртоносни фактори и да преценяват дали има начин да се защити жертвата, чрез съществуващи законови мерки или с препращане към местни служби, които предоставят помощ.

Отново, имайте предвид, че участниците могат да се съсредоточат над стратегии, които предполагат промени само при другите професии. Позволете на участниците да включат тези действия в списъка, но ги окуражавайте да мислят също така и за начини, по които съдебната система взаимодейства с други участници в правозащитната система и възможните действия, които те биха могли да предприемат.

6. Водещият събира отново цялата група и кани всяка от малките групи да представи стратегиите, които са измислили. Водещият окуражава всяка група да коментира или да доизяснява възможните стратегии. Други стратегии може да бъдат добавени към всеки списък, когато някой ги повдигне.

7. Водещият завършва упражнението като набляга на следните идеи:

- ♦ Участниците измислиха гравивни и интересни решения на някои от проблемите, пред които жените се изправят, когато се опитват да достигнат до съдебната система при случаи на домашно насилие. В други държави са приети различни тактики. Например, някои юрисдикции в САЩ са създали специални съдилища, които се разглеждат само дела за

домашно насилие; други са променили съдебния процес, за да подсиgurят по-ефективна обработка на делата за домашно насилие; трети имат специализиран персонал, който подпомага жертвите. Тази стратегия включва създаването на “специализирана съдебна система” или “специализирани съдилища и/или процедури.”

- ◆ Съдиите имат уникална роля в борбата с домашното насилие. В съдебната зала, те прилагат и интерпретират наличните закони и може също така да имат възможността да установяват процедури в съда, които подобряват сигурността на жертвата. Извън съда, съдиите могат да бъдат обществени лидери и могат да помогнат за формирането на обществения отговор към домашното насилие, като мобилизират други професионалисти с примера си. Някои характерни действия, които съдиите могат да предприемат в практиката си включват:
  - ◇ Прилагане на закони, които подсиgurяват сигурността на жертвата и отговорността на насилника;
  - ◇ Упражняване на лична преценка при интерпретирането и прилагането на законите по начини, които повишават сигурността на жертвата и отговорността на насилника;
  - ◇ Установяване на процедури в съдебната зала, които подобряват сигурността на жертвата;
  - ◇ Третиране на домашното насилие като сериозен проблем;
  - ◇ Провеждане на съгласувани семинари за служителите на съда по въпросите на домашното насилие.
- ◆ Въпреки че много от тези решения, както и други, предложени от участниците се нуждаят от дългосрочни и непрекъснати усилия, групата измисли и много гравивни стратегии, които могат да бъдат въведени веднага.

8. Водещият пита участниците дали те, индивидуално, могат да поемат ангажимент да се опитат да въведат една или повече от краткосрочните стратегии. Ако групата се съгласи, водещият моли всеки участник по ред да се обвърже с постижима цел и да каже на групата каква е тя и какъв е срока за осъществяването ѝ. Водещият завършва като окуражава участниците да работят заедно и да си помагат един на друг, както и да използват помощта на други професионалисти, при осъществяването на тези стратегии.

Обобщение и заключение:

Водещият приключва сесията, като набляга на следните идеи:

- ◆ Съдилищата играят критична роля в борбата с домашното насилие. Решенията на съдиите може да имат въздействие върху безопасността на жертвата и отговорността на извършителя.
- ◆ Съдиите срещат домашно насилие в различни случаи в практиката си и могат да прилагат принципите, научени по време на тази сесия към всички подобни случаи
- ◆ Ние идентифицирахме няколко бариери, които спъват достъпа на жените до съдилищата в случаите на домашно насилие, някои са в съдебната система, други са в други части на правозащитната система.
- ◆ Ние, също така, измислихме стратегии за да се преодолеят тези бариери, като обърнахме внимание на краткосрочните постижими цели в съдебната система. В същото време, дискутирахме начини, по които можем да работим съвместно с други професионалисти, за да гарантираме, че жертвите на домашно насилие ще могат да получат удовлетворението, от което се нуждаят.

Въпроси и коментари:

Водещият трябва да приключи сесията като попита дали има други въпроси или коментари, свързани с този материал. Следете коментарите, за да може да направите промени за бъдещи презентации.

Ресурси:

Домашно насилие: Проучване на въпроса, *достъпно на английски на адрес:*

<http://www1.umn.edu/humanrts/svaw/domestic/explore/7legal.htm>.

(Domestic Violence: Explore the Issue).

Задълбочен анализ на въпроса: Съдебната реакция към домашното насилие, *достъпно на английски на адрес:*

<http://www1.umn.edu/humanrts/svaw/domestic/link/judges2.htm>

(Judicial Responses to Domestic Violence).

Специализирани съдилища за домашно насилие, *достъпно на английски на адрес:*

<http://www1.umn.edu/humanrts/svaw/domestic/link/dedicatedcourts.htm>

(Specialized Domestic Violence Court Systems.)

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ВОДЕЩИТЕ Примерни сценарии

Сценарий 1

Елена е решила да заведе частно дело за домашно насилие, защото нараняванията, които ѝ е нанесъл съпругът ѝ се смятат за “леки” според наказателния кодекс. Елена трябва да си вземе отпуска за деня, за да отиде до съда. Тя е пропускала работни дни и преди, защото се е чувствала зле вследствие на насилието и защото се е срамувала да се появи в офиса със синини на лицето си. Тя се притеснява, че може да я уволнят от работата ѝ, ако трябва да отсъства още.

Елена пристига в съда с малкия си син. По принцип, детето ходи на детска градина, но Елена не е сигурна колко време ще трябва да е в съда и се притеснява, че ще трябва да излезе да вземе детето си, ако то е в училище. Докато чакат, пристига съпругът на Елена, защото е научил, че делото се гледа. Той е ядосан на Елена, че е завела дело срещу него и я пита защо “го кара да минава през това.” Той започва да вика на Елена и за я заплашва, че нещата ще се влошат когато се приберат къщи и че той “ще ѝ го върне” и т.н. Детето е изплашено и започва да плаче, така че пристига един чиновник и ги моли да са по-тихи и са изчакат извън сградата.

По-късно, в съдебната зала, съдията пита Елена защо е завела делото. Съпругът ѝ отговаря и казва “Защото ми е сърдита, че излизам с приятелите ми.” Съдията пита Елена, дали това е вярно и тя започва да обяснява, че съпругът ѝ я е ударил по гърба. Съпругът я прекъсва и казва, че просто малко я е бутнал и че тя му е викала и се е опитвала да го удари.

Съдията пита Елен а “съпругът Ви пие ли? и Елена отговаря “понякога, но не често.” Съдията пита “играе ли на комар или да изневерява с други жени?” Елена отговаря “не.” Тогава съдията пита “Ами тогава за какво сте тук?” В края на краищата съдията прекратява делото.

Потенциални допълнителни сесии:

Интервюиране на жертви на домашно насилие
Интервюиране на деца свидетели/ Използване на показанията на деца в дела за домашно насилие.

Сценарий 2

Ирена идва в съда със съпруга си и свекърва си по повод случай, при който съпругът на Ирена, Пауло, я е наранил в дома им. Прокурорът е завел делото под секция в наказателния кодекс, която се отнася за умишлени нападения, които са причинили леки наранявания. Документът от съдебния лекар също класифицира нараняването като “леко” и сочи, че когато Ирена е била прегледана тя е имала охлузвания на ръцете и бедрата и следи на врата, които показват, че Пауло се е опитал да я удуши.

Съдията пита Ирена дали е стояла в болница за нараняванията си. Ирена казва, че е била и казва на съдията датата, на която е била приета в болницата. Съдията я пита дали това е точната дата, защото тя е била прегледана три дни по-рано от съдебния лекар. Ирена потвърждава, че след съдебния преглед се е почувствала замаяна и е имала тежко главоболие, както и тъпа болка в долната част на гърба и отстрани.

Ирена казва на съдията, че въпреки че мъжът ѝ я е ударил, не е било сериозно, и тя не иска той да бъде подвеждан под отговорност. Те моли съдията за снизходителност. Пауло добавя, че съжалява за това, което е направил и че е бил много ядосан по това време, но сега и двамата са разрешили проблемите си.

Потенциални допълнителни сесии:

Оценяване на смъртоносно и особено опасно поведение
Разпознаване на често срещани наранявания при случаи на домашно насилие
Дългосрочно влияние на домашното насилие върху здравето

Сценарий 3

Корнелия и съпругът ѝ идват в съда, за да се разведат. Корнелия започва като казва на съдията, че тя трябва да получи апартамента и че съпругът ѝ трябва да напусне, защото той я е малтретирал години наред. Съдията пита Корнелия кога е причинено предполагаемото насилие и дали тя се е обаждала на полицията. Корнелия казва, че съпругът ѝ я е удрял и бутал години наред, но тя никога не е ходила до полицията. Съдията пита защо и тя обяснява, че е била обърквана и не е мислела, че полицията може да направи нещо. Съдията пита дали някога е била преглеждана от съдебен лекар и Корнелия казва, че веднъж е била решила да отиде, но когато е пристигнала не е имала достатъчно пари за таксата. Корнелия казва на съдията отново, че насилието е продължавало дълго време, но тя никога не е викала полицията. Съдията пита Корнелия за специфичните дати, когато е имало насилие, но тя казва, че не може да си спомни, но че е било често и че съдията може да попита нейна приятелка, която живее в същия блок. Съдията казва, че ако насилието е било 'сериозно' тя е щяла да си спомня датите и че тя и мъжа ѝ най-вероятно са имали кавга между любовници, което се случва във всички връзки.

Накрая съдията постановява период от 6 месеца за помиряване, най-дългия позволен период според закона.

Потенциални допълнителни сесии:

Интервюиране на жертви на домашно насилие
Безопасна и ефективна медиация при дела за домашно насилие